

Kristina Háfoss

Løgtingskvinnu fyri Tjóðveldi

Skrivligur fyrispurningur

til Jørgen Niclasen, landsstýrismann,

um manglandi framrøkingar og grundarlagi undir pensjónsnýskipan

1. Hvussu nógvir føroyingar verða – bytt á aldur og kyn – í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050, grundað á fólkaframskrivingar í 2013 ?
2. Hvussu nógvir føroyingar verða í aldrinum 67 ár og eldri í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050 ?
3. Hvussu nógvir føroyingar vera í aldrinum 18 ár – 66 ár í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050 ?
4. Hvørjar verða pensjónsskattainntøkurnar frá forskatting av pensjónum (samanlagt og bytt á land og kommunur) í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050 (við núverandi pensjónsskipan) ?
5. Hvørjar høvdu pensjónsskattainntøkurnar (samanlagt og bytt á land og kommunur) verið um øll pensjón varð skattað 40% (sum í dag), men við útgjald, í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050 (við núverandi pensjónsskipan) ?
6. Hvørjar høvdu pensjónsskattainntøkur (samanlagt og bytt á land og kommunur) verið um kapitalpensjón varð skattað við 35% og luta- og lívrentupensjón varð skattað sum A-inntøka við útgjald, í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050 (við núverandi pensjónsskipan) ?
7. Hvørjar vilja útreiðslur landsins verða til samlaðar eldraútreiðslur í 2013, 2020, 2030, 2040 og 2050 sambært framskrivingum í 2013 ?
8. Hvør er metti samlaði kostnaðurin um 15% í pensjónsgjaldi verður lagt afturat øllum almennum veitingum (undantikið fólkapensjón) í 2013 ?
9. Síðan forskatting av pensjón varð sett í verk verður nú mótroknað við nettopensjónsupphædd - í mun til bruttopensjónsupphædd - í almennum veitingum, hvør er metti kostnaðurin av hesum nú og framyvir ?
10. Er ætlanin at broyta lóggávuna hesum viðvíkjandi ?
11. Hvussu nógv høvdu kommunurnar fingið í øktari pensjónsskattainntøku, um tær finga 40% av forskattingini av pensjón sum landið fekk í 2012 ?
12. Nær fáa kommunurnar endurgjald fyri tær framtíðar pensjónsskattainntøkur, ið tær hava mist, tá landið nú tekur inn 100% av forskattaðum pensjónum, meðan kommunurnar áður hava átt umleið 40% av øllum pensjónsskatti ?
13. Hvussu stórt verður endurgjaldið árliga og hvussu skal landið figgja hetta ?
14. Hvussu nógvir føroyingar eru í dag búsitandi í Føroyum, men arbeiða hjá útlenskum arbeiðsgevara ?

15. Hvussu nógvir føroyingar eru í dag búsitandi í Føroyum, men hava ikki A-inntøku, ið er skrásett í Føroyum ?
16. Stødd á fólkapensjón og Samhaldsfasta eru avgerandi fyri, hvør egin pensjónsuppsparing er neyðug, hví verður samlað loysn ikki viðgjørð ?
17. Hví verður lóg send til hoyringar, ið setur krav um 15% pensjónsinngjald uttan at taka støðu til, hvat hendir við pensjónsútgjald ?
18. Vil figgjarmálaráðharrin gera tað sum krevst, fyri at fáa breiða semju politiskt og við partarnar á arbeiðsmarknaðinum um eina føroyska pensjónsnýskipan ?

Viðmerkingar

Føroyar hava tørv á eini pensjónsnýskipan fyri at tryggja øllum føroyingum eina góða og tryggja pensjón í framtíðini.

Ein orsök til tørvin er, at eldri fólkaframskrivingar hava víst, at vit fara frá at vera 4 á arbeiðsmarknaðinum fyri hvønn pensjónist í dag, til 3 í 2020 og til 1,9 á arbeiðsmarknaðinum fyri hvønn pensjónist í 2040.

Forsking av pensjón gevur stórar framtíðar trupulleikar

Samstundis hevur samgongan umskipað pensjónsskattin, soleiðis at hesin fór frá at vera skattur við útgjald til skattur við inngjald.

Harvið koma framtíðar pensjónsskattainntøkur ikki at vaksa, so hvørt fleiri pensjónistar vera. Tvørturímóti so skulu framtíðar pensjónistar ikki rinda skatt, samstundis sum munandi fleiri pensjónistar vera og munandi fleiri eldraútreiðslur.

Hetta fer at seta ovurstórt trýst á velferðarsamfelagið, og fer tíverri helst at merkja, at framtíðar pensjónistar koma at rinda skatt einaferð enn við útgjald, umvegis serskattir ella brúkaragjöld.

Avbjóðingin at tryggja framtíðar pensjónistum góð kor, er tí vorðin munandi størri vegna forskattingina av pensjónum.

Alneyðugar framrokningar og útrokningar mangla

Hartil kemur, at hóast tað er alneyðugt, at vit hava grundarlagið í lagi, áðrenn ein pensjónsnýskipan verður skapt, so hevur tað í pensjónsnýskipanararbeiðinum seinasta árið tíverri ikki verið møguligt at fáa til vega neyðugar framrokningar, fyri at kunna gera arbeiðið til fullnar.

Heldur enn at fáa hesa vitan til vega, er send til hoyringar ein lóg, ið við lóg krevur at allir føroyingar skulu rinda til egna pensjón.

Hetta verður gjørt uttan at hava gjørt neyðuga, dagfórda framrokning og útrokning, ið skal lýsa, hvussu vit best samanseta eina pensjónsnýskipan, ið skal tryggja samanhang millum inntøkur og útreiðslur yvir tíð, og eina góða pensjón til allar føroyingar í framtíðini.

Eisini mangla dagfórda framrokningar av fólkasamansetingini og av framtíðar pensjónsskattainntøkunum, síðan farið er frá skatting av pensjónsútgjaldi til forskatting av pensjón.

Vaksandi pensjónsskattainntøkur, so hvørt sum talið av pensjónistum økist, var annars ein av høvuðs inntøkukeldunum, ið - sambært arbeiðinum við pensjónsnýskipan fram til valið 2011 - skuldu figgja framtíðar velferðartænastur. Við forskattingini fara pensjónsskattainntøkurnar ikki at fylgjast við talinum av

pensjónistum. Avleiðingarnar av hesum eru alneyðugar at fáa lýstar nærri, og til fullnar at taka atlit til, tá arbeitt verður við eini pensjónsnýskipan.

Alneyðugt at viðgera pensjónsnýskipanina sum eina heild

Í pensjónsnýskipanararbeiðinum síðan lögtingsvalið er ikki eydnast at fáa viðgjørt framtíðar leiklutin hjá fólkapensjónini og samhaldsfasta eftirlønargrunninum.

Við lógini, ið er send til hoyringar verða hoyringsspartar harvið bidnir um, at taka støðu til eina lóg um lógartvungið pensjónsingjald, uttan at vita hvat hendir við útgjald. Eitt nú uttan at støða er tikin til, um talan verður um eina grundleggjandi fólkapensjón til øll, um móttroking verður í øðrum veitingum, og uttan at greiða føroyingum frá hvør endaligi og samlaði pensjónsskatturin verður við útgjald.

Mest av øllum hevur ikki borið til at fáa eina gjølla viðgerð av, hvørjum grundarlagi okkara framtíðar pensjónsskipan skal verða bygd á - eina samhaldsfasta felagsskipan ella ikki.

Tá farið varð frá, at skatta pensjónir við útgjaldi (kapitalpensjón 35% og luta- og lívrentupensjón sum A-inntøka) til eina flatskattaskipan við 40% frá fyrstu krónu, fall fíggjarliga orsøkin hjá tí einstaka til, at spara upp til egna pensjón burtur.

Nú ætlanin er at áleggja lógartvungið pensjónsingjald á 15% fyri allar føroyingar, uttan at taka støðu til restina av pensjónssnýskipanini, skapar hetta enn størri ótryggleika - og skapar illgruna.

Fyri at fáa alneyðugar framrokningar og upplýsingar til vega, fyri at gera eina so fullfíggjaða pensjónsnýskipan sum møguligt – fyri allar føroyingar - verða hesir spurningar settir fíggjarmálaráðharranum.

Á Løgtingi, 28. januar 2013

Kristina Háfoss

Løgtingskvinna fyri Tjóðveldi